

ČIMBENICI RIZIKA I OVISNIČKO PONAŠANJE U MLADIH

Prim. dr. sc. Marina Kuzman
Dragica Katalinić, dr. med.
Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 2004.

Kakva je opća strategija Hrvatske

(Nacionalna strategija kao važeći dokument - revizija)

Prevenција

Škole, službe za školsku medicinu,
specijalističko-konzilijarna i bolnička
zaštita, centri za prevenciju ovisnosti,

Obitelj Zajednica,

Policija, Pravosuđe, Carina, NGO

Programi smanjenja štete, centri za
testiranje HIV/HBV, terapijske zajednice

Smanjenje štete

Zdravstveni sustav i ovisnosti

PZZ gotovo potpuno privatizirana

LOM samo održavanje na metadonu (nevoljko)

Detoks jedinice postoje samo u nekim bolnicama

Polikliničko-konzilijarna zaštita u pravilu se ne bavi
specifično ovisnicima

Centri za prevenciju do sada u nadležnosti županija i
usmjereni na harm-reduction programe, integriranje
u javno zdravstvo,
financiranje/edukacija/normiranje

Ovisničko ponašanje...

- ...tumačeno kao sociološki, psihološki, biopsihosocijalni problem
- sve do genskih i molekularnih otkrića koja su ovisnost nedvojbeno svrstala u "kroničnu recidivirajuću bolest mozga"

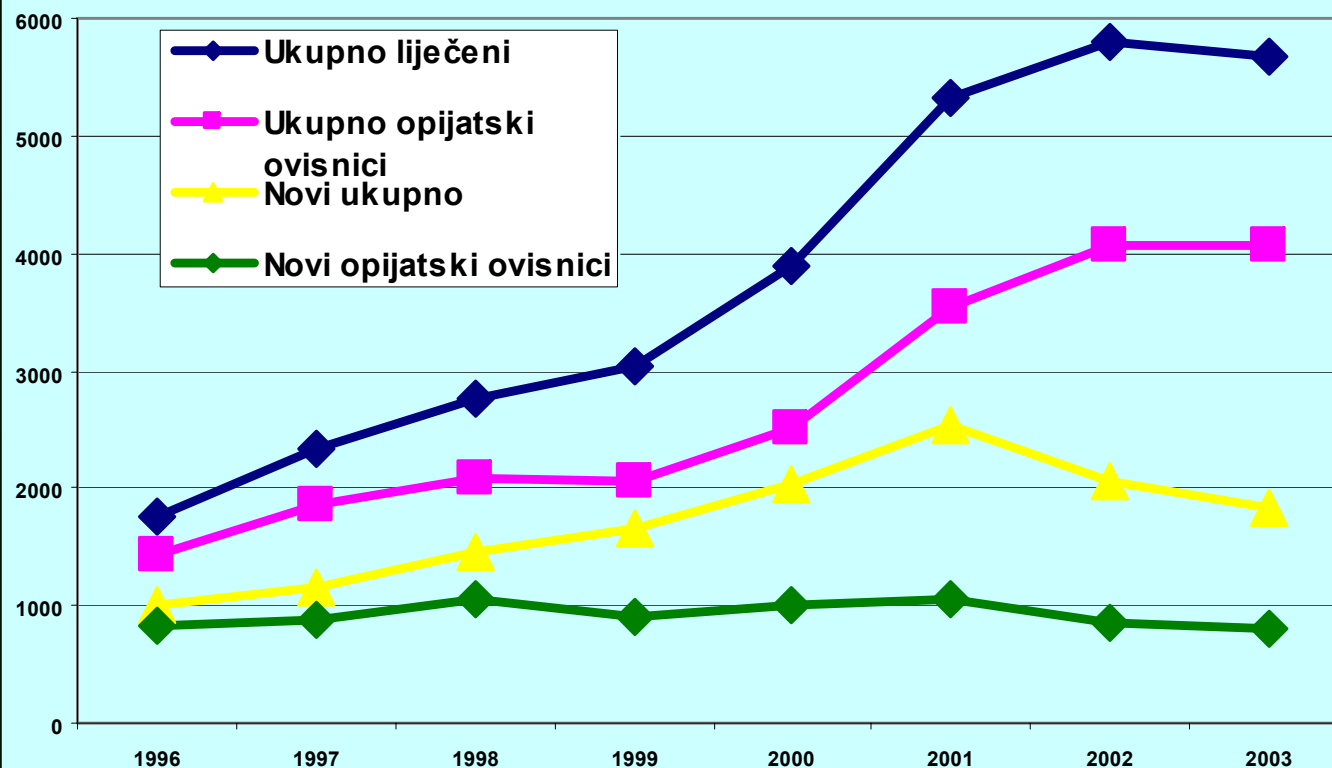
Usprkos opetovanim dokazima da je uloga državne politike i policije nezamjenjiva, stalni su nalazi rizičnih i zaštitnih čimbenika koji djeluju na razvoj ovisničkog ponašanja u mladima

Što je važno znati da bi se moglo djelovati

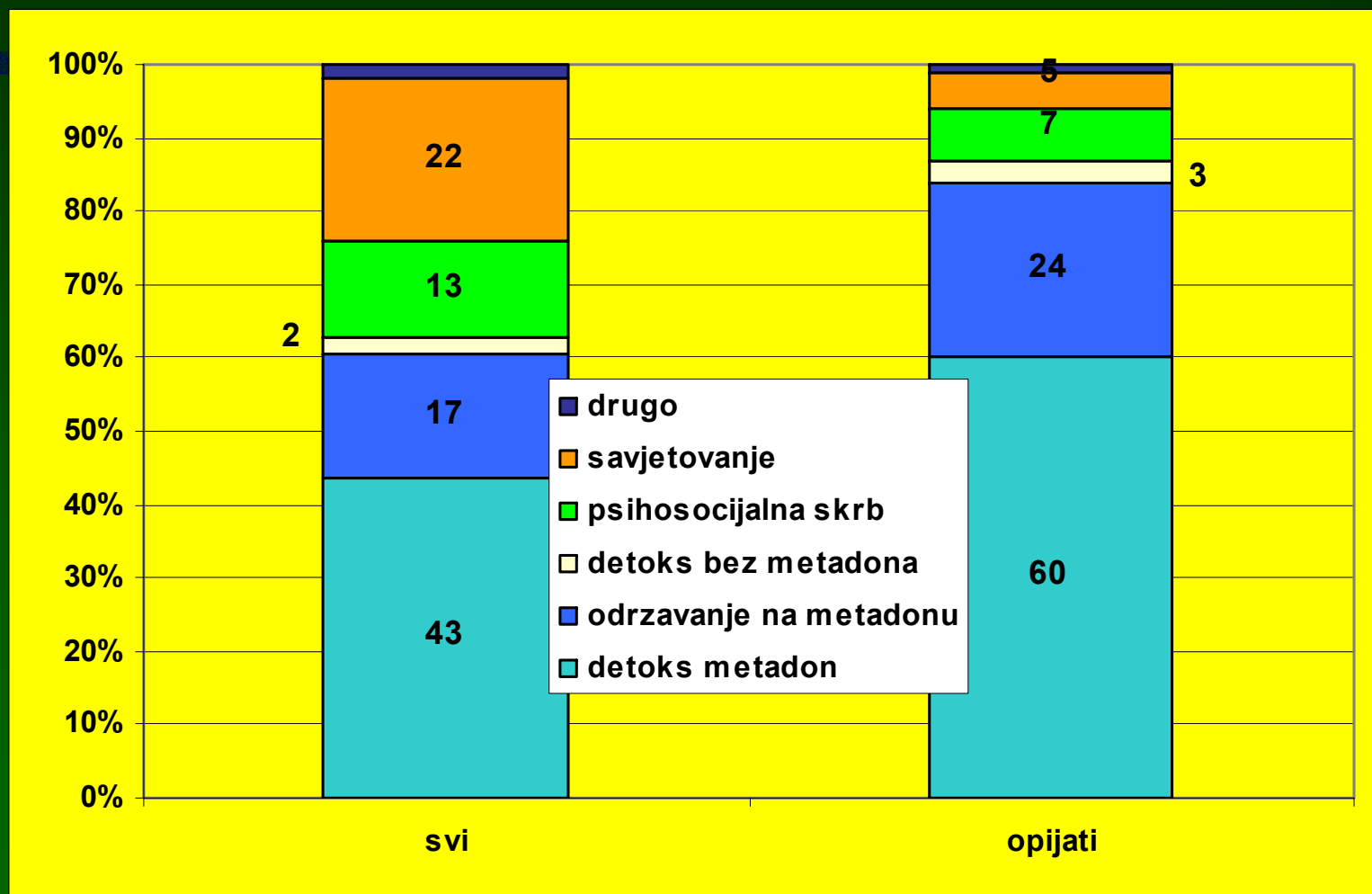
- Kretanje eksperimentiranja i zlouporabe sredstava ovisnosti
- Čimbenike rizika i protektivne čimbenike za nastanak ovisničkog ponašanja u mladih
- Ukazati na nužne točke djelovanja pri oblikovanju i provođenju programa primarne prevencije ovisnosti

Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga HZJZ

Ukupno liječene osobe, ukupno opijatski ovisnici, novoregistrirani i novoregistrirani opijatski ovisnici

Način liječenja u 2003. godini

Podaci iz Registra osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga HZJZ 2004.

Prosječna dob prvog uzimanja

- marihuana	16 godina
- psihostimulatori	17 godina
- opijati	20 godina

Prosječna dob i.v. uzimanja 20,6 godina

Vrijeme proteklo od prvog uzimanja do dolaska na liječenje 2002. 2003.

- marihuana	2,7	3,2 godina
- psihostimulatori	2,3	5,2 godine
- opijati	5,8	6,8 godina

ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs)

Istraživanje potaknuto od Vijeća Europe, provedeno u tridesetak europskih zemalja već tri puta (1995., 1999., 2003.)

Reprezentativni uzorak učenika koji u godini istraživanja navršavaju 16 godina (prvi i/ili drugi razred srednje škole)

Hrvatska sudjelovala sva tri puta, istraživanje koordinirano u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (odgovorni istraživač prim. dr. sc. Marina Kuzman). U svakom istraživanju obuhvaćeno oko 5.000 učenika. Za hrvatske potrebe koriste se rezultati razreda, za međunarodne usporedbe samo djeca rođena određene godine.

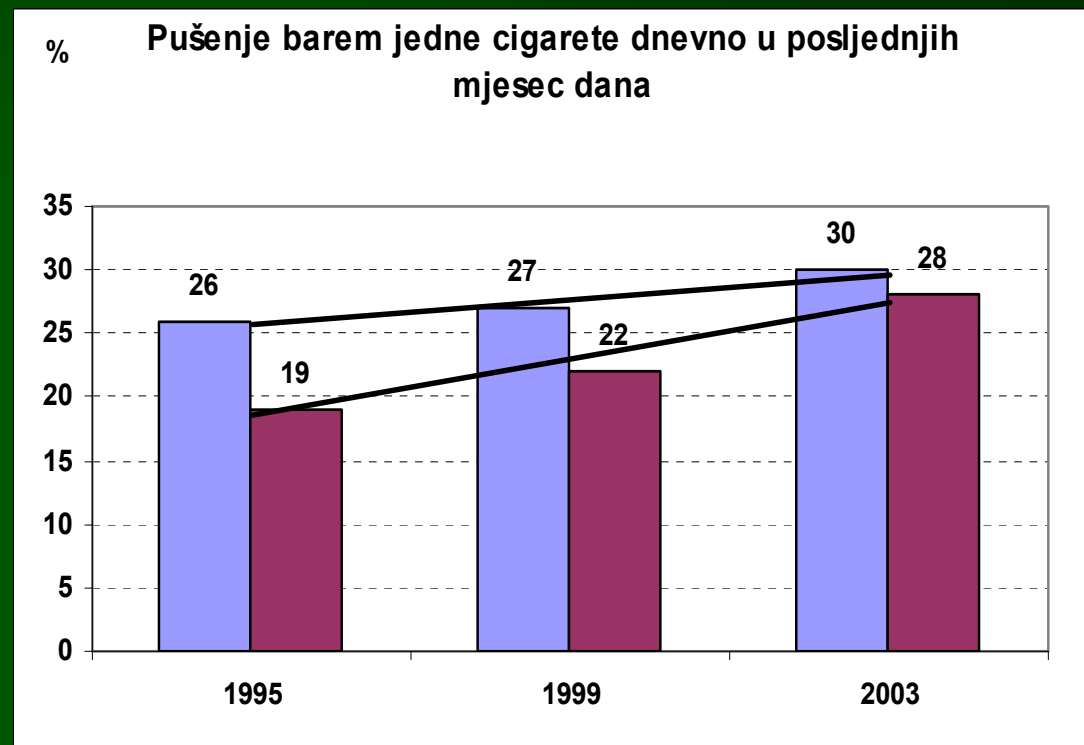
Instrument istraživanja

- anonimni, međunarodno standardiziran i testiran ESPAD upitnik

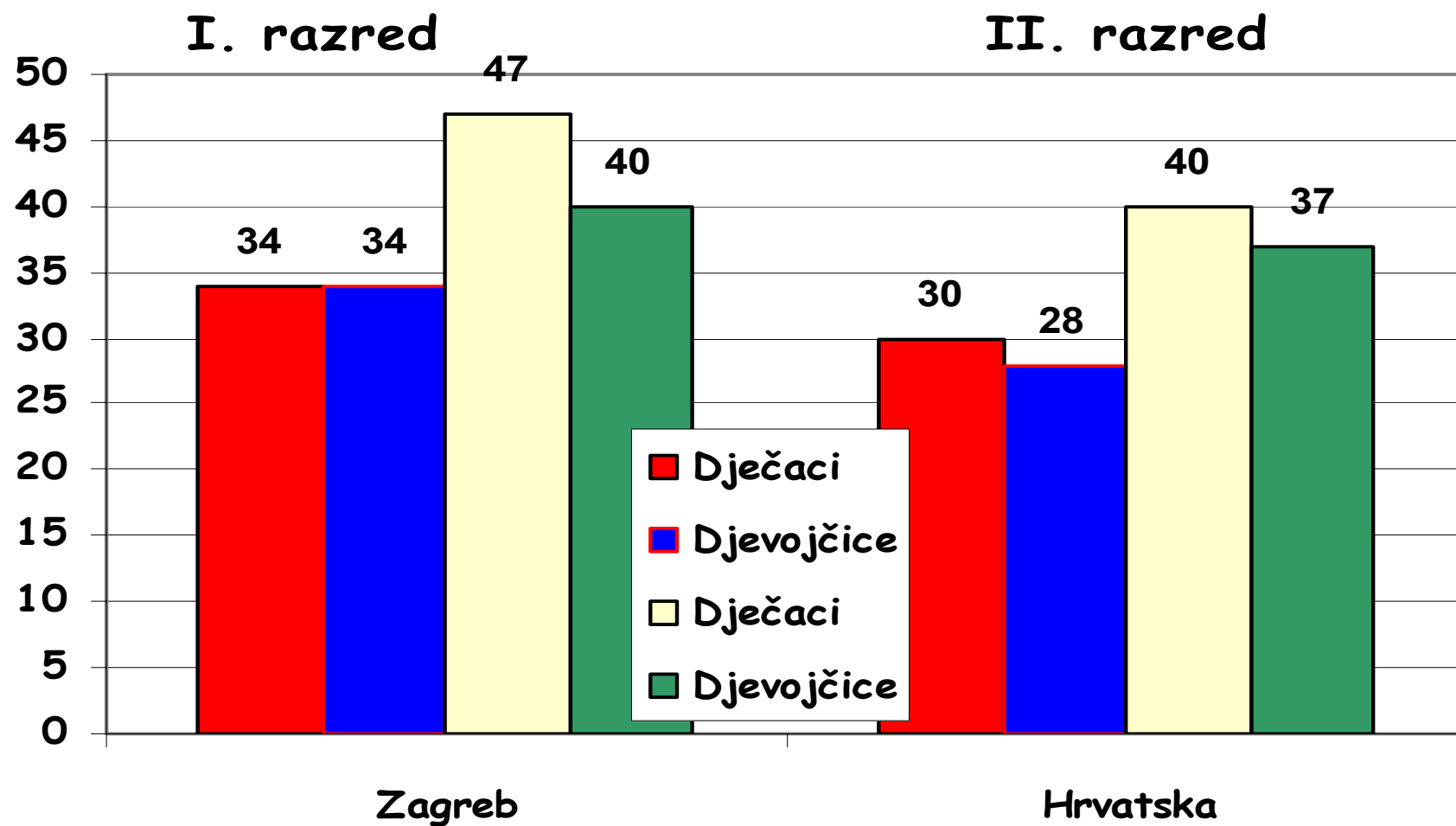
Trendovi u Hrvatskoj 1995-2003.

(ESPADHR, I. razred SŠ)

Djevojčice su se po eksperimentiranju i učestalosti pušenja gotovo izjednačile s dječacima

Pušenje barem jedne cigarete dnevno u posljednjih mjesec dana, Zagreb i Hrvatska, I. i II. razred srednje škole

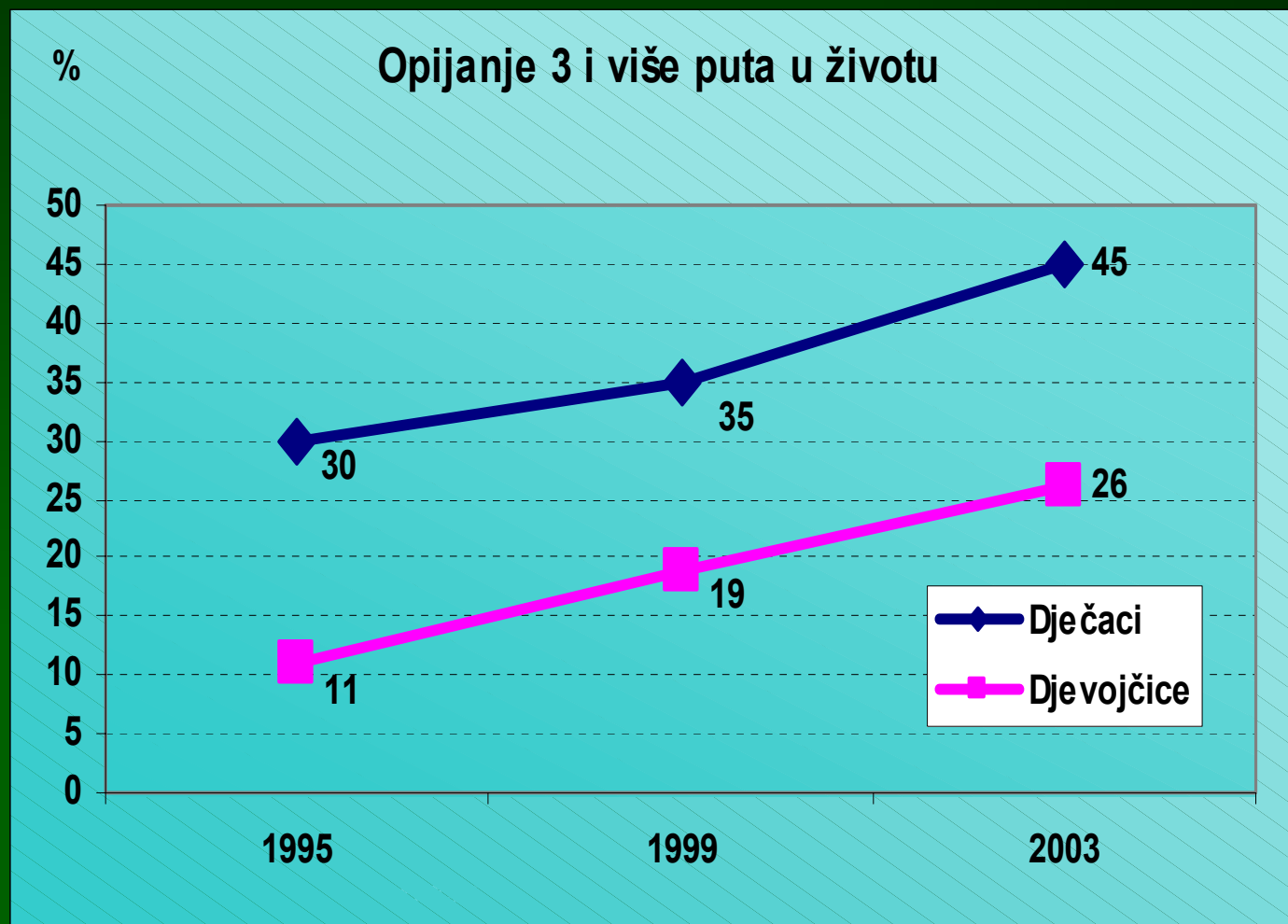

Trendovi u Hrvatskoj 1995-2003.

(ESPADHR, I. razred SŠ)

Svaki drugi dječak i svaka četvrta djevojčica su u dobi od 15 godina bili pijani tri i više puta (2003.)

Pula 2004.

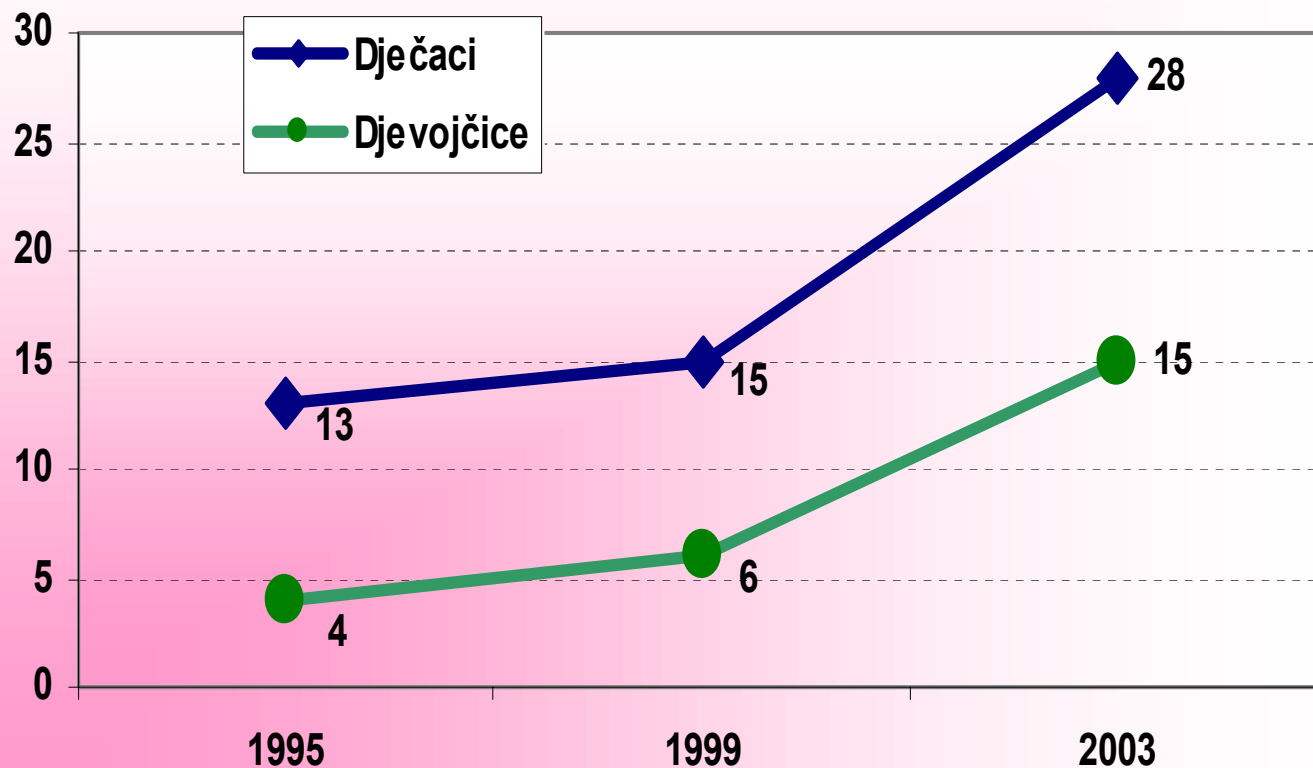

Trendovi u Hrvatskoj 1995-2003.

(ESPADHR, I. razred SŠ)

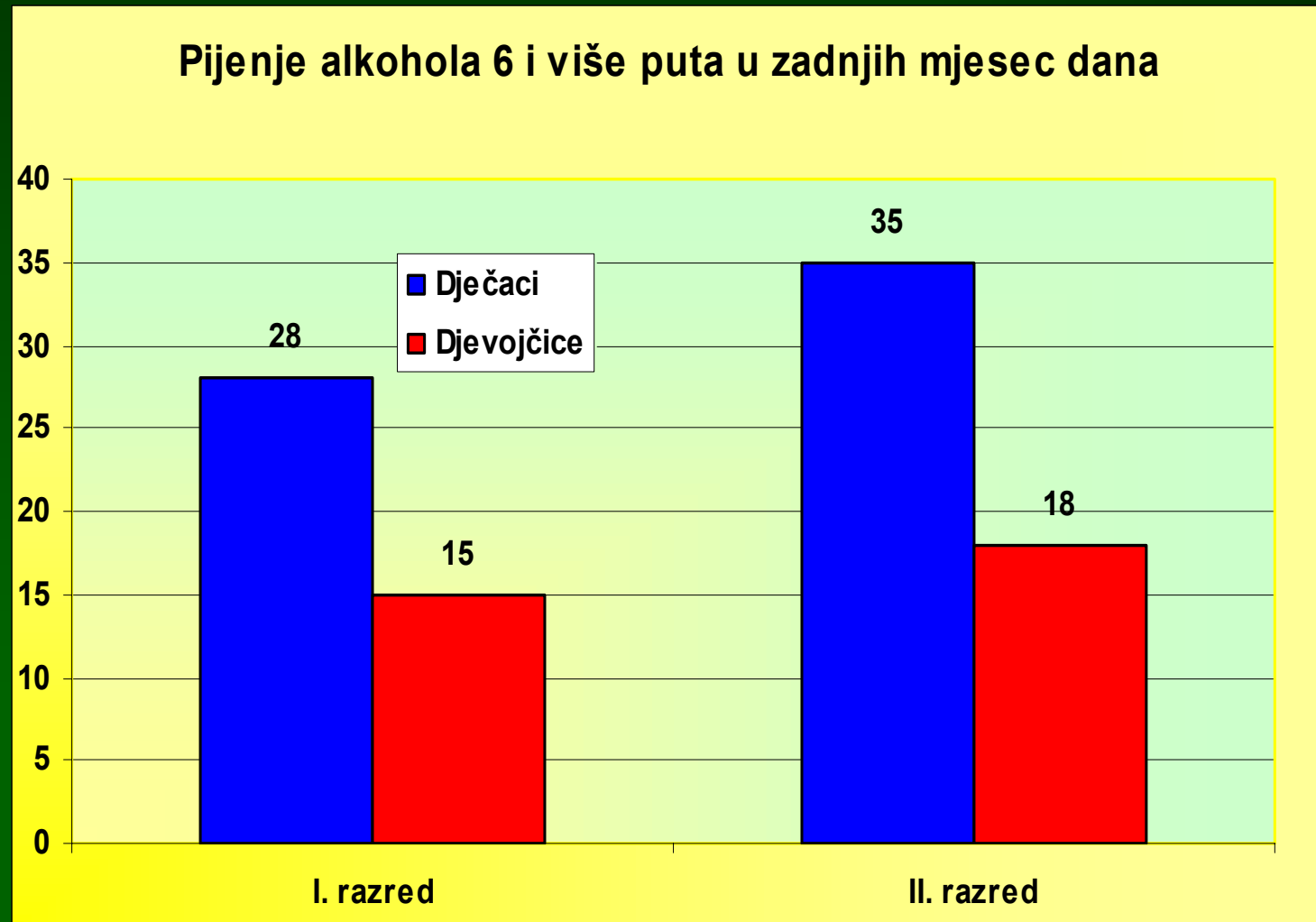
Pijenje 6 ili više puta u posljednjih mjesec dana više je od slučajnog piva petkom ili subotom uveče

Pijenje alkohola 6 puta i više u zadnjih mjesec dana

Pijenje alkohola u djece u I. i II. razredu SŠ (ESPADHR, 2003.)

Rizik se
pijenja
povećava
s dobi,
osobito u
dječaka

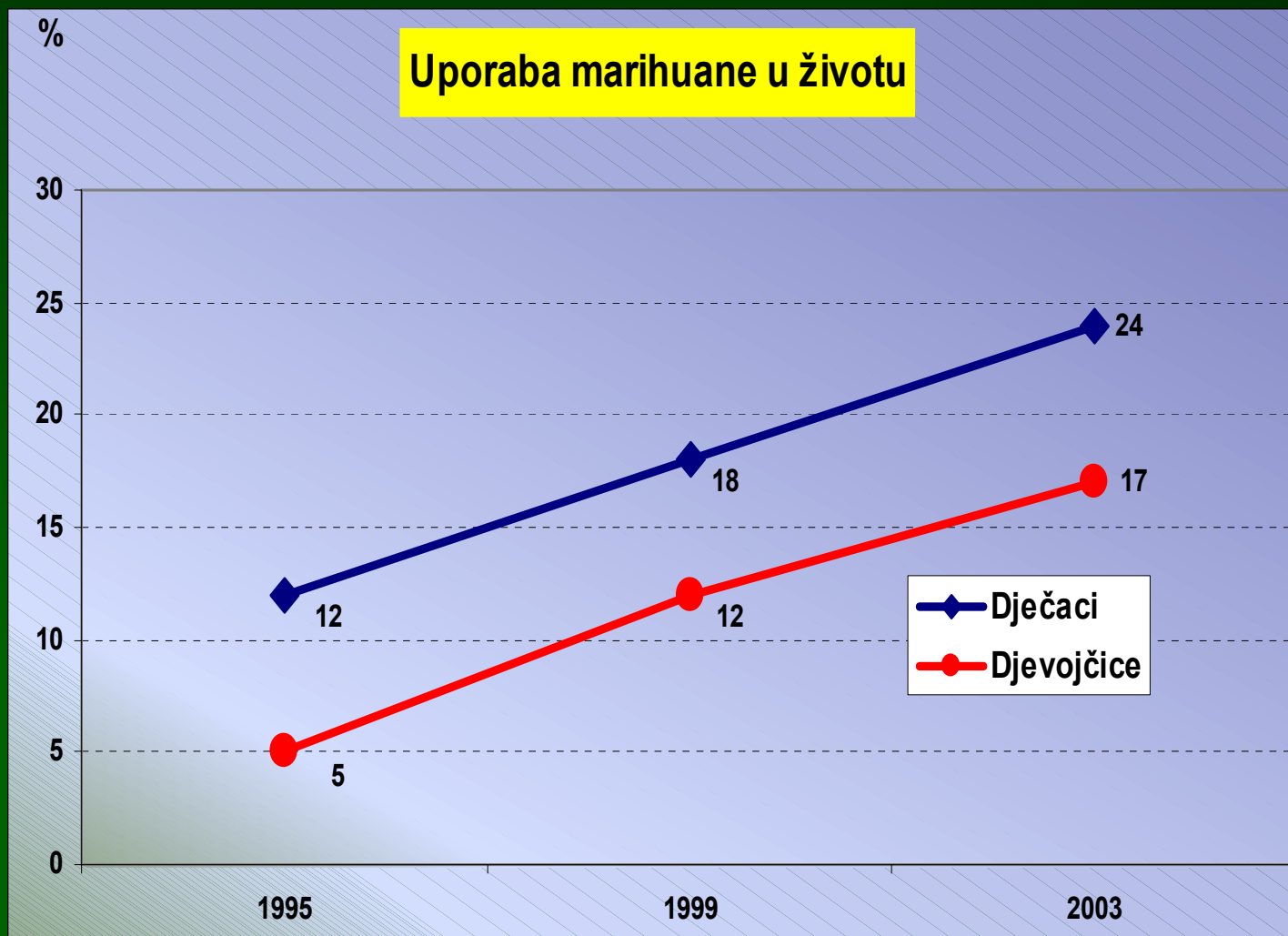

Trendovi u Hrvatskoj 1995-2003.

(ESPADHR, I. razred SŠ)

Uporaba
marihuane
u
Hrvatskoj
još je
uvijek u
porastu u
posljednjih
8 godina,
u dječaka i
djevojčica

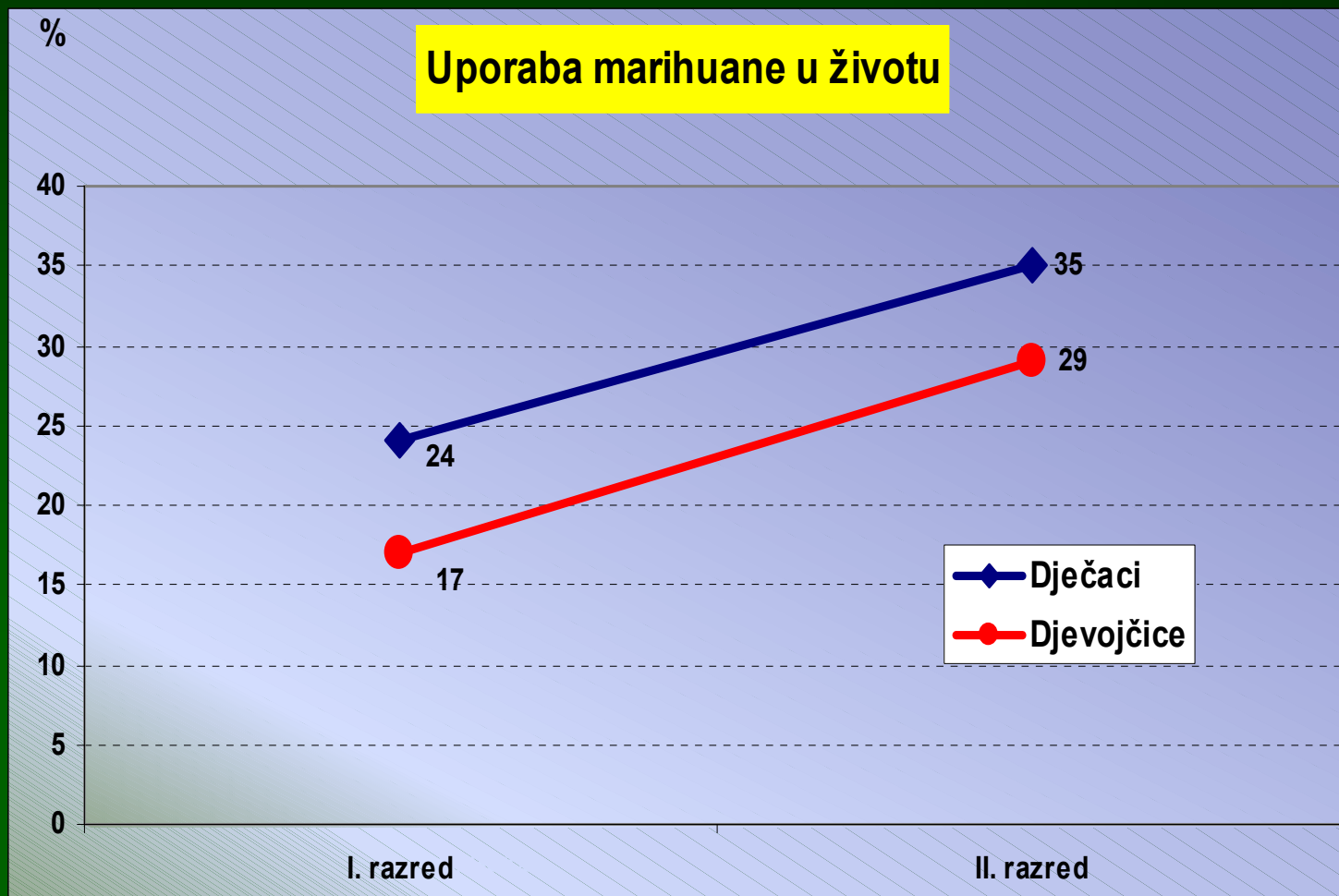
Pula 2004.

Uporaba marihuane u djece u I. i II. razredu SŠ (ESPADHR, 2003.)

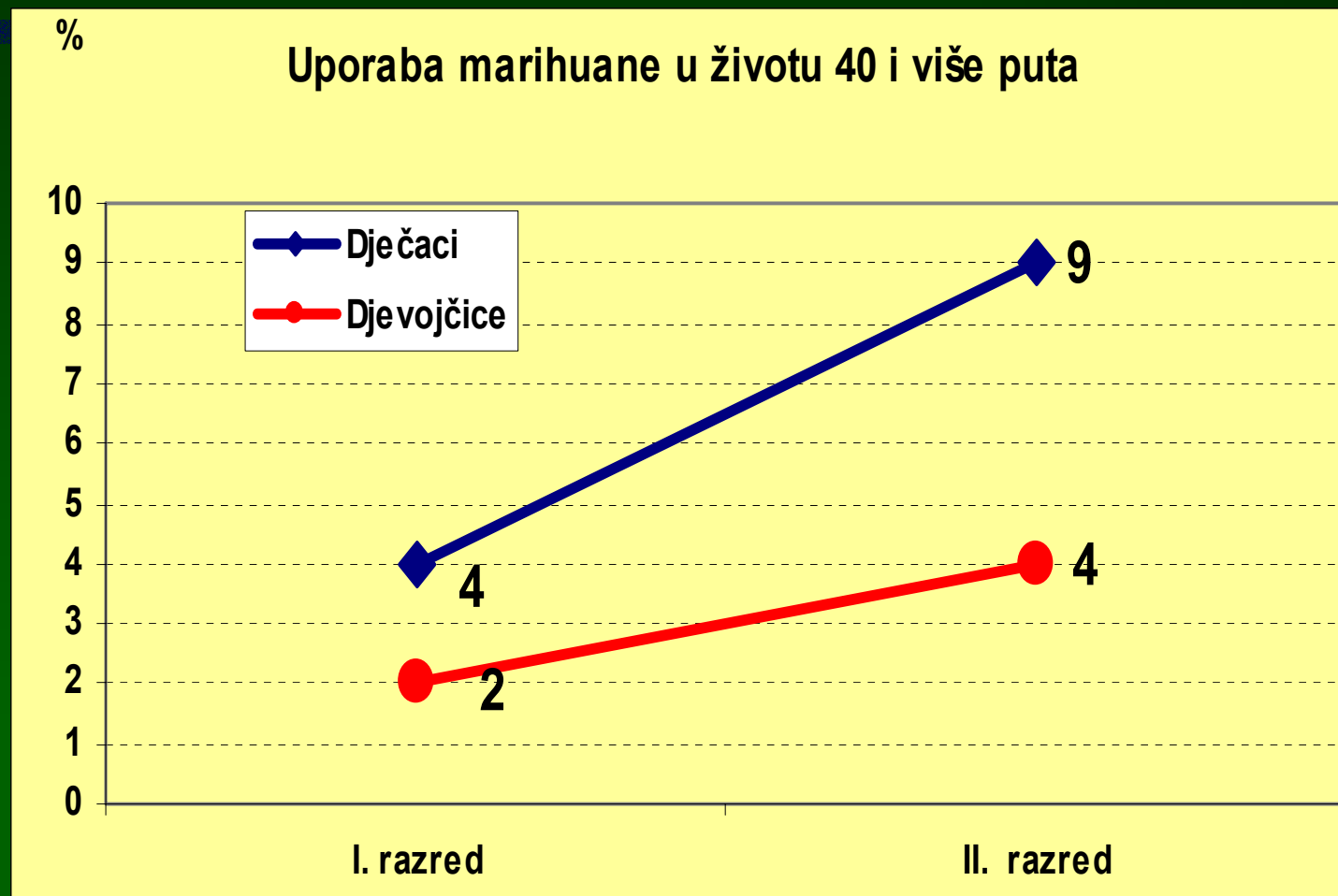
U drugom razredu srednje škole svaki je treću učenik barem jednom probao marihuanu

Pula 2004.

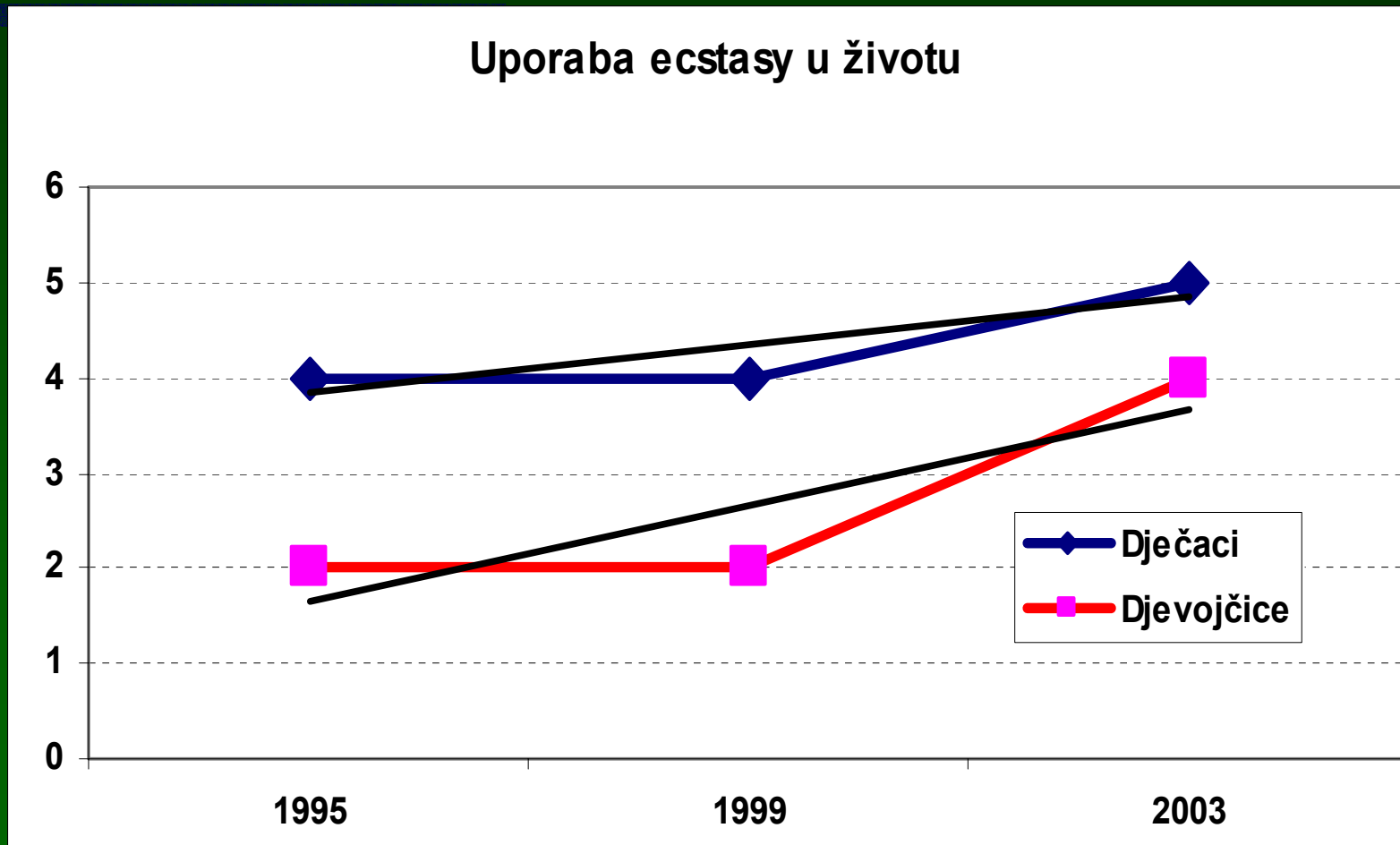

Uporaba marihuane u djece u I. i II. razredu SŠ (ESPADHR, 2003.)

Svaki deseti dječak u drugom razredu srednje škole više je od 40 puta uzeo marihuanu

Ono što se teško uočava u istraživanjima na populaciji (zasad) je uporaba sintetskih droga, koja je prema procjenama na temelju brzih metoda u porastu

Pula 2004.

MKHZJZ

ESPADHR

Mladi u rizičnim skupinama uvijek su višestruko rizičnijih ponašanja (RAR istraživanje u 2002.)

Mladi koji su napustili školu (16-24 godine)

U posljednjih mjesec dana uzeli

marihuana	51%
sedativi	19%
ecstasy	22%

RAR2002

U razmatranju i tumačenju uzroka eksperimentiranja i nastanka ovisničkog ponašanja

uvijek i...

duhan...

i alkohol ...

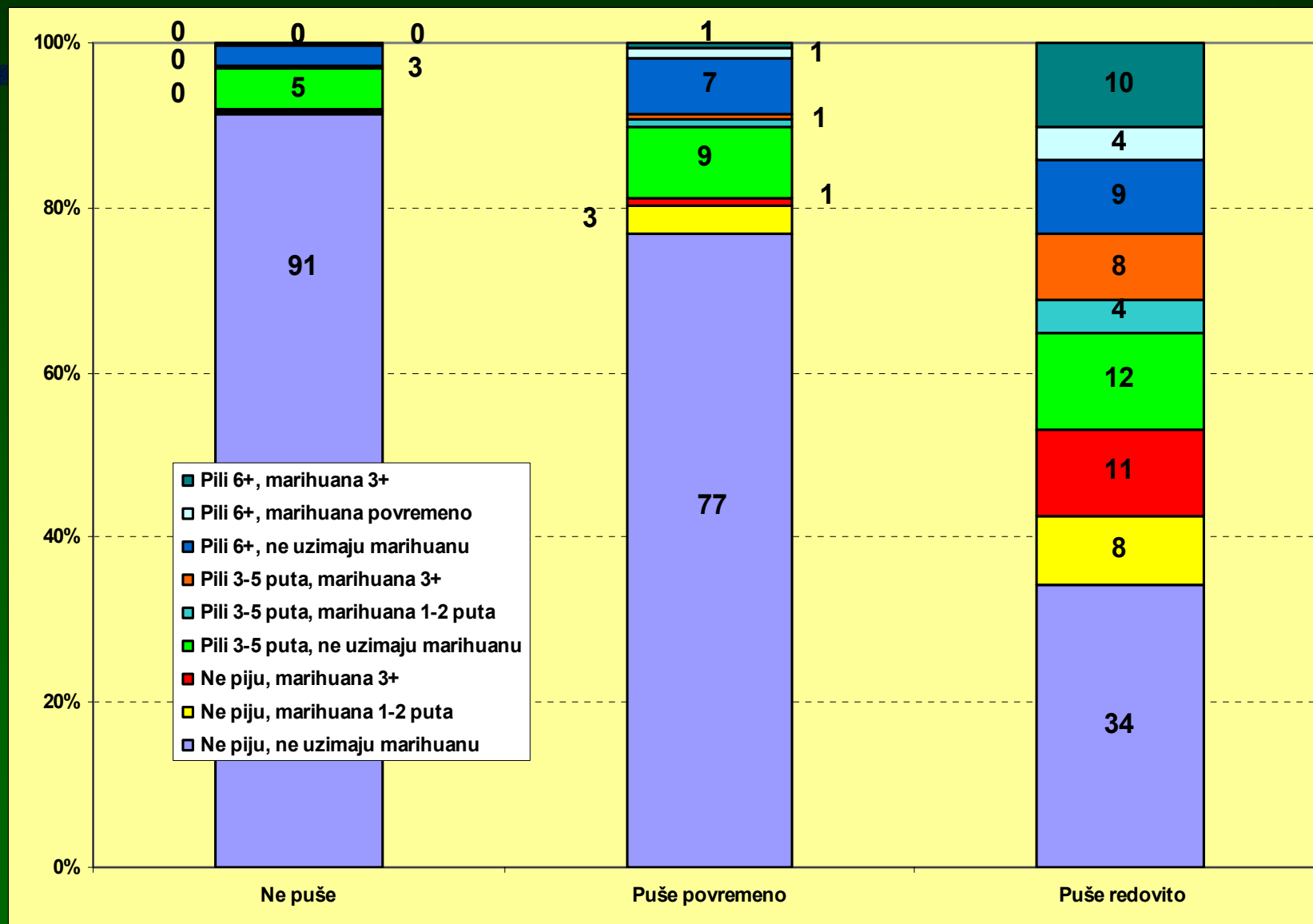
i psihoaktivne droge... ali i mlado
biće u svom društvenom okruženju

- Djeca koja uzimaju jedno sredstvo
višestruko su rizična za uzimanje i drugih
sredstava ovisnosti

Pijenje i uzimanje marihuane u odnosu na pušenje (ESPAD99)

Dostupnost

Prema procjeni ispitanika - lako su ili vrlo lako dostupni:

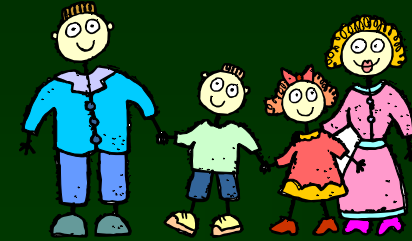
	1999.g	2003.g
- Cigarete	96,2%	92,7%
- Pivo	92,9%	92,9%
- Vino	91,4%	90,8%
- Žestoka pića	84,7%	82,6%
- Marihuana	36,2%	44,8%
- LSD	16,0%	21,4%
- Amfetamini	17,2%	21,8%
- Crack	13,0%	15,4%
- Ecstasy	21,6%	25,6%

Očekivanja

Razlog za prvo uzimanje droga

	Dječaci	Djevojčice
Da se osjećam "haj"	<u>28,4%</u>	<u>24,7%</u>
Da se ne razlikujem od grupe	<u>11,1%</u>	<u>6,8%</u>
Bilo mi je dosadno	6,0%	4,1%
Zbog znatiželje	<u>60,3%</u>	<u>58,9%</u>
Da zaboravim probleme	7,6%	<u>17,1%</u>
Ostali razlozi	5,0%	10,2%
Ne sjećam se	5,8%	6,1%

Obitelj

Manje važno

- broj djece u obitelji, imovinsko stanje, obrazovanje roditelja, razvedeni/samohrani roditelji

Vrlo važno

Izravno: roditeljski stavovi (trebaju biti jasni, stalni i usklađeni), roditeljske navike, roditeljski nadzor, obiteljsko funkcioniranje i komunikacija (ključno je kako djeca doživljavaju roditeljsko ponašanje),

Obitelj

Obitelj djeluje i neizravno

Odabir vršnjačke skupine

Samopoštovanje, samopuzdanje, društveno
prihvaćanje, zadovoljstvo, depresija

Neprilagođeno i delinkventno ponašanje

Okruženje

Vrlo važno

- prijatelji i ponašanje i navike prijatelja

Stereotipna vjerovanja

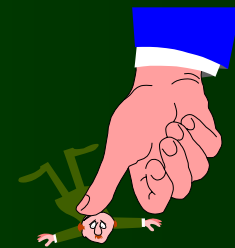
- presudna je vrsta škole, automatski je zaštitno bavljenje sportom, automatski su rizični večernji izlasci

(rekreativno bavljenje sportom je dobro i korisno, vrhunski je sport nešto drugo; večernji izlasci nisu rizični sami po sebi, već gdje se i s kim zbivaju)

Često je problem ovisničkog ponašanja samo simptom složenog problema

Mladi koji uzimaju sredstva ovisnosti

- češće imaju delinkventno i antisocijalno ponašanje
- agresivniji su
- skloniji su depresiji
- češće se ranije upuštaju u seksualne odnose
- osjećaju se manje sposobni....

Popratne bolesti

- Sve je više dokaza da su uz uzimanje sredstava ovisnosti posljedično ili ishodišno vezane i neke duševne bolesti i poremećaji

Iz Registra osoba liječenih zbog zlouporabe droga 2003.

	Heroin	Marijuana
- Psihopatološki poremećaj ličnosti	13,8%	2,7%
- Depresija	4,5%	-
- Poremećaji ponašanja	0,7%	2,6%
- Shizofrenija	1,1%	0,9%
- PTSP	3,3%	0,6%

Što možemo zaključiti

Trendovi eksperimentiranja sa sredstvima ovisnosti u Hrvatskoj su još u porastu

Već u ranoj dobi skupine mladih imaju različite značajke prema učestalosti uzimanja pojedinih sredstava

Postoje i zajednički i specifični rizični čimbenici za ovisnička ponašanja.

Gensko naslijeđe i prateće bolesti izmiču uobičajenim mogućnostima istraživanja

Što zapravo možemo očekivati

Osnaženje programa za liječenje ovisnika

Proširenje aktivnosti i uloge centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje (suradnja s lokalnim službama školske medicine, školskim osobljem, primarnom zdravstvenom zaštitom, lokalnom zajednicom...)

Ako ovisnike pridobijemo i zadržimo u programima liječenja, ako se preventivnim mjerama smanji potražnja, eksperimentiranje i prelazak s eksperimentiranja na konzumiranje, ako policija uz podršku politike smanji raspoloživost a obitelj i zajednica udruže snage, možda će hrvatski trendovi za koju godinu izgledati drugačije....

Što možemo učiniti

- Ne robovati stereotipovima
- Informiranje je važno, ali preventivne aktivnosti usmjeriti na osobu, a ne na psihoaktivne tvari, započeti u ranoj dobi i provoditi kontinuirano
- Ne može se boriti protiv droga bez borbe protiv rane i prekomjerne uporabe duhana i alkohola
- Osnažiti roditelje u razumijevanju i ostvarivanju roditeljske uloge

... tako da
njihov put do
zrelosti bude
što uspješniji
i bezbolniji

